

Strategin för civilsamhällesorganisationer 2023– 2027

Statsrådets principbeslut om utvecklandet av civilsamhällesorganisationernas verksamhetsbetingelser

Innehåll

1 Inledning	1
2 Schematisk lägesbild av civilsamhällesorganisationernas verksamhetsförutsättningar	1
3 Regeringens mål och åtgärder	2
4 Rekommendationer för kommunerna och välfärdsområdena	5
5 Genomförande och uppföljning av strategin	5

1 Inledning

I statsminister Petteri Orpos regeringsprogram fastställs att överflödigt reglering om organisations- och frivilligverksamhet ska luckras upp samt att möjligheterna att utveckla civilsamhällesorganisationernas egen medelanskaffning ska utredas och växelverkan mellan förvaltningen och civilsamhället förbättras. Därtill anges det i statsrådets meddelande om främjande av likabehandling, jämställdhet och ickediskriminering i det finländska samhället att dialogen med civilsamhällesorganisationerna ska stärkas bland annat genom en strategi för civilsamhällesorganisationer.

Ett aktivt och livskraftigt civilsamhälle är en central del av ett fungerande demokratiskt samhälle. Civilsamhällesorganisationerna främjar människornas välfärd, demokrati och delaktighet, ökar förtroendet och stärker den övergripande säkerheten och kristålligheten eller resiliensen i samhället. För att säkerställa det även i framtiden måste den offentliga förvaltningen utveckla och följa upp civilsamhällesorganisationernas verksamhetsförutsättningar både på kort sikt och på lång sikt. Eftersom civilsamhällesorganisationsverksamhet och civilsamhällesorganisationernas verksamhetsmiljö förändras har de ett behov av och ett ansvar för att utveckla verksamhet för medelsanskaffning, öka samarbetet och förnya strukturerna.

I strategin för civilsamhällesorganisationer som grundar sig på regeringsprogrammet och som utförs under regeringsperioden 2023–2027 anges hur statsrådet ska utveckla civilsamhällesorganisationernas verksamhetsförutsättningar. Genom strategin främjas civilsamhällesorganisationernas egen medelanskaffning, utvecklas statsunderstödsverksamheten för civilsamhällesorganisationerna så att den blir alltmer enhetlig och avvecklas belastande byråkrati. En bredare läges- och framtidsbild utformas av förhållandet mellan den offentliga förvaltningen och civilsamhället där även kommunerna och välfärdsområdena beaktas. Genom att utveckla samarbetet mellan förvaltningen och civilsamhällesorganisationerna kan man främja en äkta dialog och stärka demokratin.

2 Schematisk lägesbild av civilsamhällesorganisationernas verksamhetsförutsättningar

Med civilsamhällesorganisationer avses aktörer vars verksamhet är oavhängig av nationella regeringar och som arbetar för ett gemensamt mål, en värdering eller en sak. I Finland har den offentliga förvaltningen av tradition understött civilsamhällesorganisationerna.

Civilsamhällesorganisationerna bildar inte en enhetlig helhet utan de är komplexa och i många avseenden mycket olika varandra, även om de förenas av grundläggande principer som frivillighet, icke-vinstdrivande verksamhet och allmän nytta.

Föreningsverksamhet har fortfarande en stark ställning i det finländska samhället, för människorna vill gärna till exempel delta och påverka, lära sig och hjälpa samt utöva hobbyverksamhet i föreningar. I Finland finns över 108 000 registrerade föreningar och mer än hälften av befolkningen deltar i deras verksamhet. Den fria, spridda och nätverkande samhällsaktiviteten blir allt vanligare vid sidan om den samhällsaktivitet som är organiserad inom föreningar. En del av civilsamhällesorganisationerna blir mer professionella, vilket tar sig uttryck exempelvis i att arbetet i organisationerna allt oftare är avlönat. En stor del av föreningarna fungerar fortfarande med frivilliga krafter.

Civilsamhällesorganisationerna beviljas statsunderstöd till ett stort belopp varje år. En stor del av föreningarna bedriver dock verksamhet enbart med stöd av medlemsavgifter och andra bidrag eller understöd eller samlar in medel för sin verksamhet med hjälp av annan medelsanskaffning, såsom engång- och månadsdonationer eller företagssamarbete. För att skaffa medel och använda statsunderstöd ansvarsfullt krävs att civilsamhällesorganisationerna har en effektiv och fungerande förvaltning och att de uppfyller kraven. Samtidigt upplever många civilsamhällesorganisationer att kraven på förvaltningskunskap och de lagstadgade skyldigheterna har ökat, liksom även regleringen och styrningen från den offentliga förvaltningen. Om den privata och den offentliga sektorns logik börjar ersätta verksamhet som bygger på frivillighet och medlemsdemokrati i civilsamhällesorganisationerna kan organisationernas särskilda civilsamhällskaraktär försvagas.

Civilsamhället har ett egenvärde i en fungerande demokratisk rättsstat. Den offentliga förvaltningen måste undvika att styra civilsamhället och respektera förenings- och mötesfriheten. Civilsamhällesorganisationernas aktivitet, verksamhetsprinciper och beslutanderätten vid ordnandet av verksamhet ska respekteras till exempel när statsunderstöd beviljas. Statsunderstöd är förknippade med styrning, krav på redovisningskyldighet och gemensamma samhällsmål som ska nås med hjälp av så enhetliga verksamhetsmodeller som möjligt och metoder som minskar den administrativa bördan.

3 Regeringens mål och åtgärder

I strategin fastställs fem helheter som beskriver vilken förändring man vill åstadkomma genom att utveckla civilsamhällesorganisationernas verksamhetsförutsättningar snabbt och på längre sikt. De riktgivande ambitionerna och de kortsiktigare målen är kopplade till åtgärder inom statsförvaltningen som kan vidtas i rask takt för att skapa möjligheter för civilsamhällesorganisationerna att utveckla verksamhet för medelsanskaffning, öka samarbetet och förnya strukturerna. Samarbetet mellan den offentliga förvaltningen och civilsamhällesorganisationerna utvecklas på ett målmedvetet sätt.

Stärkta förutsättningar för medelsanskaffning i civilsamhällesorganisationerna

Det är inte lätt för civilsamhällesorganisationerna att få privat finansiering eftersom organisationernas färdigheter för medelsanskaffning varierar märkbart. Den privata

finansieringen verkar dock ha ökat under de senaste åren. Finland ligger dock efter de övriga nordiska länderna i en internationell jämförelse av medelsanskaffning, vilket framhäver behovet av att utveckla kulturen för donationer bestående av privat finansiering.

Ambitionen är att utveckla kulturen för donationer som består av privat finansiering och stärka civilsamhällesorganisationernas självförsörjning. Målet är att stärka civilsamhällesorganisationernas förutsättningar att skaffa egna medel så att de har fler möjligheter att skaffa privat finansiering.

Donationsavdraget utvidgas till att gälla donationer till ungdoms-, motions-, idrotts-, kultur- och de barnorganisationer som uppfyller vissa villkor i enlighet med beslutet om ramförhandlingarna. Donationsavdraget gäller donationer från både privatpersoner och företag och sammanslutningar. För att öka privatfinansieringen för civilsamhällesorganisationerna utreds även en större utvidgning av rätten till skatteavdrag för donationer till registrerade föreningar och stiftelser. För att denna verksamhetsmodell ska vara så effektiv som möjligt bör den träda i kraft redan 2026. Det utreds även vilka kostnader för medelsanskaffning som kunde godkännas för statsunderstöd, och civilsamhällesorganisationerna får stöd för att skaffa gemensamma tjänster och producera dem effektivt i ärenden som kräver förvaltningskompetens på hög nivå, såsom medelsanskaffning. Övriga skatteincitament för civilsamhällesorganisationer bör utredas separat.

Utvecklingen av statsunderstödsverksamheten och förfarandena fortsätter

Utvecklingen och harmoniseringen av förfarandena för att bevilja statsunderstöd till civilsamhällesorganisationer har under de senaste åren utretts till exempel vid finansministeriet och Statens revisionsverk. Utvecklingsförslagen gäller ändamålsenligheten vid administrationen av statsunderstöd och förutsättningarna för bra resultat samt villkoren och begränsningarna för användningen av statsunderstöd. De sistnämnda skiljer sig delvis i onödan från varandra.

Ambitionen är att förbättra statsunderstödsverksamhetens genomslag och produktivitet. Målet är att minska den administrativa bördan och kanalerna för att bevilja statsunderstöd samt att göra verksamheten effektivare. Målet att minska den administrativa bördan accentueras i och med inbesparingarna i statsunderstödet för att civilsamhällesorganisationerna ska kunna rikta inbesparingar till förvaltningen och undvika inbesparingar i verksamheten.

Man övergår till att använda Statskontorets gemensamma statsunderstödstjänster och förnyar statsunderstödsförfarandena i de fall där det inte finns en motiverad grund för separata verksamhetsmetoder. Ett annat mål är att förskjuta tyngdpunkten inom statsunderstödsverksamheten till allmänna bidrag i stället för projektbidrag. Statsunderstödslagen ses över liksom även villkoren och begränsningarna för statsunderstöd. Statsbidragsmyndigheterna tar enligt prövning beaktande till frivillig verksamhet som en gratis resurs när statsunderstöd beviljas. Frivilligverksamhet kan till exempel minska självriskandelen vid beviljandet av statsunderstöd och beaktas redan nu ofta som självriskandel i EU-finansierande projekt. Överlappande statsunderstöd minskas och civilsamhällesorganisationerna involveras i planeringen och utvärderingen av ambitionerna för statsunderstöd. Målet är enhetliga dokument för ansökan om statsunderstöd och rapportering av användning i vilka statsbidragsmyndigheterna gör endast nödvändiga ändringar från fall till fall.

Stöd för att få EU-finansiering till Finland

EU-finansiering är upphandlad finansiering som enligt civilsamhällesorganisationerna förknippas med en oskäligt stor administrativ börda. Civilsamhällesorganisationerna ser dock potential i EU-finansieringen om den offentliga förvaltningen stöder dem mer än för närvarande med hjälp av befintliga styrningsmetoder eller nya tjänster.

Ambitionen är att den EU-finansiering som kommer till Finland ska öka och att Finland ska ha allt större nytta av EU. Målet är att stödja förutsättningarna att få EU-finansiering till Finland genom att stärka civilsamhällesorganisationernas färdigheter att ansöka om EU-finansiering och samarbeta i nätverk.

Civilsamhällesorganisationernas möjligheter att ansöka om EU-finansiering ska underlättas. Samtidigt stöds civilsamhällesorganisationerna när det gäller att förmedla EU-finansiering vidare till andra civilsamhällesorganisationer. Gemensamma tjänster för ansökning om EU-finansiering planeras för civilsamhällesorganisationerna, den nationella samordningen ökas och det säkerställs att statsunderstöd kan användas som självriskandel vid ansökning om EU-finansiering. Man utreder även möjligheten att inrätta en fond för att kombinera offentlig och privat finansiering och bevilja understöd för självriskandelen. Möjligheterna till EU-finansiering utvidgas särskilt för civilsamhällesorganisationer som arbetar med förebyggande av våld och brottslighet.

Uppmuntran till samhällsaktivitet och frivilligverksamhet

Det är viktigt att civilsamhällesorganisationerna även i framtiden är attraktiva, tillgängliga platser där man kan delta i samhällsaktivitet och frivilligverksamhet. Frivilligverksamhet är ett populärt sätt att delta i samhället inom och vid sidan av föreningsverksamheten. Frivilligverksamhet ökar den övergripande välfärden i samhället och har ett beräknat värde på cirka 3,2 miljarder euro. De belopp som investeras i frivilligverksamhet har beräknats ge en sexfaldig avkastning.

Ambitionen är att allt fler deltar i frivilligverksamhet och att frivilligverksamheten får ökad betydelse. Målet är att uppmuntra människor att delta i samhällsaktivitet och frivilligverksamhet genom att luckra upp och avveckla de normer som gäller civilsamhällesorganisationerna, förnya myndigheternas verksamhetsmetoder och harmonisera tolkningar.

Med hjälp av konsekvensanalyser av lagberedningen säkerställs det att regleringen av organisations- och frivilligverksamheten inte ökar i onödan. Exempelvis ändringar som gäller konsumentssäkerhet eller ordningsövervakning kan ha konsekvenser för civilsamhällesorganisationernas verksamhetsförutsättningar. Lagstadgade hinder för organisations- och frivilligverksamheten utreds och det säkerställs att tolkningarna av beskattning av talkoarbete och arbetslöshetsskydd för personer som deltar i frivilligverksamhet är tydliga och enhetliga i hela landet. Genom att revidera föreningslagen möjliggörs till exempel ett organ för en verkställande direktör för föreningar och fusioner av föreningar som inkluderar universalsuccession. Genom att möjliggöra ett organ för en verkställande direktör underlättas i synnerhet ledningen av sådana föreningar som producerar tjänster och fusioner garanterar funktionell kontinuitet för föreningar som lider av medlemsbortfall.

Kunskapsgrund och samarbete för civilsamhällespolitiken

Finland klarar sig utmärkt i internationella jämförelser som mäter öppenheten i förvaltningen och rättssystemet. En långsiktig civilsamhällespolitik kräver prognostisering, akademisk forskning i civilsamhället och synliggörande av forsknings- och utvecklingsarbetet för att dela resultat och utvidga effekterna. Som utvecklingsobjekt identifieras även analysering av civilsamhällesorganisationernas och civilsamhällets effekter på förhand (ex-ante) och i efterhand (ex-post) samt administrativt deltagande. Målet är att civilsamhällesorganisationerna ska uppleva att de blir hörsammade, inte bara hörda.

Ambitionen är att den kunskapsbaserade ledningen, det administrativa deltagandet och samarbetet med civilsamhällesorganisationerna ska stärkas inom statsförvaltningen. Målet är att bygga upp en kunskapsgrund för civilsamhällespolitiken och utnyttja den i beslutsfattandet.

Uppföljningen av civilsamhällets tillstånd, den kunskapsbaserade ledningen och prognostiseringen utvecklas. En gemensam läges- och framtidsbild utformas av förhållandet mellan den offentliga förvaltningen och civilsamhället. Interaktionen mellan förvaltningen och civilsamhället främjas inom ramen för utvecklingen av ledningen av den offentliga förvaltningen och personalens kompetens. I detta utvecklingsarbete betonas i synnerhet dialog- och interaktionskompetensen. Tjänstepersonerna utnyttjar statens gemensamma digitala lärmiljö och befintliga effektiva förfaranden för samarbete, såsom civilsamhällesakademier och nationella dialoger. Målet är en interaktiv, jämlik och demokratisk dialog med civilsamhällesorganisationerna samt demokratiska möten.

4 Rekommendationer för kommunerna och välfärdsområdena

De regionala behoven och skillnaderna i befolkningens struktur och välfärd påverkar förhållandet mellan den offentliga förvaltningen och civilsamhället.

Civilsamhällesorganisationernas förhållande till kommunerna och välfärdsområdena omformas då kommunernas och välfärdsområdenas uppgifter och verksamhet omorganiseras.

Civilsamhällesorganisationerna förväntar sig en människoorienterad förvaltning som bryter ner silos och organisationsarbete på alla nivåer av förvaltningen.

Civilsamhällesorganisationernas verksamhetsförutsättningar och delaktighet bör utvecklas även regionalt. Därför rekommenderas det att kommunerna och välfärdsområdena till exempel

- identifierar de viktigaste civilsamhällesorganisationerna med tanke på deras uppgifter och vilket mervärde samarbetet med dem skapar,
- utser kontaktpersoner som ansvarar för samarbetet med och stödet till civilsamhällesorganisationerna och frivilligverksamheten,
- beaktar utvecklingen av civilsamhällesorganisationernas verksamhetsförutsättningar i sina strategier och sin långsiktiga ekonomiplanering,
- utvecklar den inkluderande verksamheten,
- beviljar understöd och förnyar understödsförfaranden samt ser till att det finns tillgängliga lokaler för samhällsaktiviteten och frivilligverksamheten,
- utnyttjar potentialen i landskapens nätverksorganisationer,
- provar på att kombinera offentlig och privat finansiering samt talkoarbete till exempel vid utvecklingen av förorter.

5 Genomförande och uppföljning av strategin

Justitieministeriet tillsatte den 13 november 2023 en tvärsektoriell arbetsgrupp som beredde den aktuella strategin och samordnar genomförandet av den vid statsrådet. Arbetsgruppen har mandat fram till den 17 april 2027. Beredningen av strategin beskrivs i den finska promemorian som har bifogats principbeslutet.

Strategin genomförs öppet, på ett inkluderande sätt och över förvaltningsgränserna.

Genomförandet rapporteras till ministerarbetsgruppen för den inre säkerheten och rättsvården och till den uppföljningsgrupp som tillsätts i anslutning till strategiprojektet. Om uppföljningen ordnas även diskussionsmöten som är öppna för alla. Genomförandet av strategin stöds med hjälp av separat finansierad utrednings- och forskningsverksamhet som gäller civilsamhällesorganisationernas verksamhet.

Om genomförandet av strategin bereds en uppföljningsrapport som bedömer med vilka åtgärder målen i strategin främjades, vad man åstadkom och vilka förändringar de målspecifika mätarna uppvisade. Samtidigt utvärderas åtgärdernas konsekvenser för civilsamhällesorganisationerna

och dokumenteras resultaten av framtidsarbetet och prognostiseringen i anslutning till civilsamhällets läges- och framtidsbild.